

Список використаних джерел

1. Ткаченко П.І. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки: кримінально-правовий аналіз. Право і суспільство. 2025. № 3. С. 147–155.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
3. Гуторова Н. О. Проблеми вдосконалення кваліфікуючих ознак злочинів у сфері господарської діяльності. Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конференції. Харків: «Кроссрод», 2006. С. 47–50.
4. Марін О. К. Окремі теоретичні основи аналізу системи ознак, що кваліфікують злочин. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. XII регіон. наук.-практ. конф. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. С. 366–369.
5. Тагієв С. Р. Кваліфікуючі ознаки складу кримінального правопорушення як засоби диференціації кримінальної відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 3. С. 617–620.
6. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Топчій Віталій Васильович,

працівник Державного бюро розслідування,
доктор юридичних наук;

Пирожик Олександр Веніамінович

депутат Волинської обласної ради

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИМИ ЗАСОБАМИ, ЩО ВИЗНАЧЕНІ В СТ. 436² КК УКРАЇНИ

Як показали результати аналізу, у ч. 1 ст. 436² КК допущено декілька правових прогалин, які суттєво впливають на кваліфікацію визначених у диспозиції зазначеної статті суспільно небезпечних і караних діянь та в подальшому приводять до численних скарг учасників кримінального провадження щодо обґрунтованості винесених у зв'язку з цим рішень судів різних інстанцій, а також впливають на рівень інформаційної та національної безпеки у контексті протиправних посягань на державний суверенітет, територіальну цілісність і незалежність України.

Зокрема, результати проведеного аналізу засвідчили той факт, що у вказаній частині ст. 436² відсутні такі необхідні ознаки складу злочину, як: «вчинення дій» (об'єктивна сторона) та «публічність» (спосіб вчинення даного кримінального правопорушення). Як

наслідок, при теперішній правовій конструкції аналізованої у цій роботі норми права, суди притягають до кримінальної відповідальності осіб за висловлювання, а не за вчинення суспільно небезпечних і караних діянь, що, у свою чергу, суперечить положенням як ст. 22 КК щодо підстав кримінальної відповідальності, так і ст. 11 цього ж Кодексу, в якій закріплені системні ознаки поняття кримінального правопорушення, однією з яких є вчинення особою передбаченого КК діяння (дії чи бездіяльності), а також правовим засадам охорони та захисту об'єктів інформаційної безпеки.

Виходячи з цього та керуючись положеннями ч. 3 ст. 3 КК про те, що кримінальна відповідальність за аналогією заборонена, слід визнати, що вказана правова прогалина у слідчо-судовій практиці може слугувати юридичною підставою (навіть при наявності фактичної) [1, с. 685–687] для звільнення особи від кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 436² КК.

Така позиція ґрунтується на тому, що однією з ознак кримінального правопорушення, поняття якого вказано в ч. 1 ст. 11 КК, є його суспільна небезпечність, правова природа якої у випадку з аналізом складу злочину, мова про який ведеться в ч. 1 ст. 436² КК, полягає у тому, що таке суспільно небезпечне діяння в обов'язковому порядку має проявлятися у публічному просторі та носити елементи інформаційної діяльності (у виді розповсюдження відомостей протиправного характеру у друкованих засобах масової інформації; мережі Інтернет; оформлення листівок, плакатів тощо).

Аналогічний висновок з цього приводу можна зробити з тих наукових підходів, які стосуються юридичного значення такої ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, як «суспільно небезпечні наслідки», оцінка яких має здійснюватись у правосудді з огляду тієї шкоди, яка була завдана суспільним відносинам (у випадку з підставами кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 436² КК – це сфера миру, безпеки та міжнародного правопорядку), а також суміжним та охороняємим об'єктам інших інститутів права, що закріплені у КК та стосуються інформаційної діяльності (ст. 111, 114, 328, ін.).

Отже, притягнути до кримінальної відповідальності особу, яка вчинила діяння, що визначені як протиправні та карані в ч. 1 ст. 436² КК, в умовах приватного життя (зокрема, у розмовах з дружиною), на сьогодні було б юридично неправильно та несправедливо, на чому постійно акцентує увагу суб'єктів правозастосування Конституційний Суд України.

На цьому ж наполягають й учені, які досліджують правовий інститут підстав кримінальної відповідальності, виходячи зі змісту функцій складу будь-якого кримінального правопорушення (фундаментальної; процесуальної; розмежувальної та гарантійної) [2, с. 14].

Та, попри все, головні аргументи з означеного питання викладені у Конституції України. Так, у ч. 1 ст. 32 Конституції України зазначено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених законом, у тому числі шляхом збирання або розповсюдження інформації щодо особи без її згоди (дозволу).

Як з цього приводу вказано в рішенні Конституційного Суду України від 20.01.2012 № 2-рп/2012, інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості або дані, що пов'язані з нею та членами її сім'ї, а тому втручання у таке життя можливо тільки у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, тобто, коли безпосереднім об'єктом протиправного та кримінально караного діяння є ті із них, які визначені у розділі I Особливої частини КК (ст.ст. 109-114²).

Отже, з урахуванням конституційних положень та зазначеного рішення Конституційного Суду України, та знову ж таки, положень ч. 3 ст. 436² вказаного Кодексу, діяння вчинені в умовах особистого та сімейного життя без ознак публічності, варто констатувати, що у таких випадках притягати членів сім'ї до кримінальної відповідальності не можна.

Якщо ж піти іншим шляхом, то наша держава може «скотитись» до відомих у її історії у XX столітті сталінських репресій, жертвами яких ставали у тому числі й члени сім'ї за «доносами» своїх близьких [3].

Таким чином, доповнення у сьогоднішній ч. 1 ст. 436² КК України такою ознакою об'єктивної сторони даного кримінального правопорушення, як «публічність», є необхідною та достатньою юридичною умовою у порядку системоутворюючих ознак підстав кримінальної відповідальності за вчинення цього суспільно небезпечного та караного діяння, з урахуванням тих конституційних та інших законодавчих підходів, які стосуються інформаційної діяльності в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Панов М. І. Підстава кримінальної відповідальності. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти т. Харків: Право, 2016. Т.17: Кримінальне право / редкол. В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст.голови) та ін.; Нац.акад.прав.наук України, 2017. 1064 с. С. 685–687.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. О. М. Джузи, А. В. Савченко, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і доповн. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

3. Веденєєв Д. Незаконні політичні репресії 1920–1980-х років в Україні та проблеми реформування національної пам'яті. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/2012/12/26/105584/>